

Soukkohärolajien *Monotoma quadricollis* Aubé ja *M. bicolor* Villa & Villa esiintymisestä Suomessa (Coleoptera, Monotomidae)

Ilpo Rutanen

Rutanen, I. 2003: Soukkohärolajien *Monotoma quadricollis* Aubé ja *M. bicolor* Villa & Villa esiintymisestä Suomessa (Coleoptera, Monotomidae). [On the occurrence of *Monotoma quadricollis* Aubé and *M. bicolor* Villa & Villa in Finland]. — Sahlbergia 8: 25-26. Helsinki, Finland. ISSN 1237-3273.

The beetle species *Monotoma quadricollis* Aubé, recently separated from its close relative *M. bicolor* Villa & Villa, is for the first time reported from Finland after examination of the material of *M. bicolor* of the Zoological Museum, Helsinki and two private collections. Both species showed to have about the same distribution and the same frequency. The rare species *M. testacea* Motschulsky is reported from the Korkeasaari Zoo, Helsinki. A new record concerning *M. testacea* is reported from a compost heap in Hyvinkää.

Ilpo Rutanen, Vaiveronkatu 28 A 5, FIN-05900 Hyvinkää, Finland. E-mail: ilpor@jippii.fi

Monotoma bicolor-lajiin yhdistettynä ollut *M. quadricollis* on hiljattain erotettu itsenäiseksi lajiksi ja todettu Keski-Euroopassa laajalle levinneeksi (Vorst 1999). Se on ilmoitettu myös Tanskasta (Hansen & al. 2000). Laji muistuttaa paljon *M. bicolor*'ia, on kuitenkin siitä erotettavissa sekä ulkoisten että genitaalitutomerkkien perusteella. Myös elintavoiltaan kyseinen laji on *M. bicolor*'in kaltainen ja molempia tavataan usein samalla paikalla. Kuten useimmat muut suvun lajit, nämäkin ovat elintavoiltaan synantrooppisia ja niitä tavataan erilaisissa lahoavissa kasvinjätteissä kuten komposteissa tai vanhoissa heinä- tai lantakasoissa.

Lajit voidaan erottaa toisistaan seuraavasti (vrt. Vorst 1999 tai Hansen & al 2000):

- Silmien sisäreunan karvoitus viistosti eteenpäin suuntautunutta (näky parhaiten vinosti sivultapäin katsottaessa); koiraan paramerin kärkiosa pitempi, sen keskellä oleva kuoppa suurempi ..... *M. bicolor*
- Silmien sisäreunan karvoitus viistosti taaksepäin suuntautunutta; koiraan paramerin

kärkiosa lyhyempi, sen keskellä oleva kuoppa pienempi ..... *M. quadricollis*
Lisäksi *M. quadricollis*-lajin pronotumin sivureunat ovat suuremmat ja sen takakulma siten terävämpi. Väritys on yleensä yksivärisen ruskea, kuitenkin peitinsiivet ovat joskus eturuumista vaaleammat kuten *M. bicolor*-lajilla.

Olen tarkistanut Helsingin eläinmuseon sekä Tom Clayhillsin ja oman kokoelmani *M. bicolor*'iksi määritetyt yksilöt ja nämä havainnot jakautuivat seuraavasti:

Monotoma quadricollis Aubé

Coll. Eläinmuseo, Helsinki:

Ab: Korppoo, 1961, 1964, 2 yks., Wegelius leg.

N: Helsinki, 1936, 1937, 1938, 1941, 1942 5 yks., Stockmann leg., Helsinki, Korkeasaari 1942, 1963 5 yks., Stockmann leg., Helsinki, Korkeasaari 1943, Stenius leg., Helsingin mlk, 1943, Stockmann leg., Espoo, 1968, 1971 3 yks., Biström leg.

Ta: Pälkäne, 55 yks., Söderman leg., Pälkäne, 2 yks., Hellén leg., Hattula, 1961, 1966 3 yks., Wegelius leg., Juupajoki, 2 yks., Palmén leg., Juupajoki, Pohjola leg.

Sa: Joutseno, 1937, Blomquist leg., Joutseno, 1950, 2 yks., Thuneberg leg.

Tb: Viitasaari, 1937, P.H.Lindberg leg., Karstula, 5 yks., Pohjola leg., Keuruu, 8 yks., Pohjola leg.

Coll. T. Clayhills:

Al: Jomala 669:11, 1999, T.Clayhills leg.

Ka: Virolahti 671:53, 1974, 6 yks., T.Clayhills leg.

Ta: Kangasala 6820:341, 1989, 2 yks., T.Clayhills leg.

Coll. I. Rutanen:

N: Hanko 664:28, 17.5.1984, I.Rutanen leg., O.Vorst det.

M. bicolor Villa & Villa

Coll. Eläinmuseo, Helsinki:

Ab: Uusikaupunki, Söderman leg.

N: Helsinki 1934, 1943, 3 yks., S.Stockmann leg., Helsinki, Korkeasaari 1942, 1961, 1963, 1965, 1966, 14 yks., Stockmann leg., Helsinki, 1963, 1965, 1966, 44 yks., Wegelius leg., Helsinki, 1942, G.Stenius leg., Sipoo, 1964, Stockmann leg., Espoo, 1971, 2 yks., Biström leg.

Ta: Pälkäne, 43 exx., Söderman leg., Pälkäne, 2 yks., Hellén leg., Hattula, 1964, 5 yks., Wegelius leg.

Kl: Parikkala, 1956, Lindberg leg.

Tb: Karstula, 3 yks. M.Pohjola leg.

Sb: Vehmersalmi, 1946, 3 yks., Hemdal leg.

Kb: Kontiolahti, 1942, Håkan Lindberg leg.

Russia, Ik: Pyhäjärvi 19.8.1934, P.H.Lindberg leg.

Coll. T. Clayhills:

Ab: Piikkiö, Raadelma 670:25, 28.9.1990, T.Clayhills leg.

Ka: Virolahti 671:53. 8.6.1974, T.Clayhills leg.

Coll. I. Rutanen:

N: Helsinki, Korkeasaari 1966, Stockmann leg., O.Vorst det., Espoo 667:37, 5.6.1991, I.Rutanen leg., O.Vorst det., Hyvinkää 6720:381, 17.10.1982, 2 yks., I.Rutanen leg., O.Vorst det., Mäntsälä 6737:414, 5.11.1988, 2 yks., I.Rutanen leg., O.Vorst det.

M. quadricollis-havainnot oli yhteensä 29 ja *M. bicolor*-havainnot 38. Ajallisesti nämä jatkautuivat siten, että ennen 1.1.1960 tehtyjä *M. quadricollis*-havainnot oli 17 ja *M. bicolor*-havainnot 14, 1.1.1960 jälkeen tehtyjä havainnot oli *M. quadricollis*-lajista 12 ja *M. bicolor*-lajista 24. Tanskalaisen aineiston perusteella voitiin päätellä, että siellä *M. quadricollis* olisi taantunut, sitävastoin *M. bicolor* lisääntymässä oleva laji (Hansen *et al.* 2000). Suomalaisissa havainnoissa suuntaus on samankaltainen, tuoreemman aineiston niukkuus ei kuitenkaan anna aiheutta tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

Selvittäessäni vuonna 2002 erään Hyvinkäällä (67218:3799) sijaisevan heinäkompostin kovakuoriaislajistoa vatipyydyistä ja seula-

käyttämällä löysin *M. bicolor*-lajin yksilöitä pyyntikauden aikana yhteensä 33 ja *M. quadricollis*-yksilöitä 9.

Vuosina 2000–2001 keräsin kuoriaisia viereisestä jyväkompostista seulaamalla ja löysin tällöin kyseisistä *Monotoma*-lajeista ainoastaan yhden *M. quadricollis*-yksilön 14.5.2001. Jyväkompostin *Monotoma*-lajeista runsain oli *M. picipes*, jonka lisäksi täältä löytyi muutama *M. spinicollis*-lajin yksilö.

Monotoma testacea Motschulsky

Eläinmuseon kokoelman *M. bicolor* 'iksi määritettyjen yksilöiden joukosta löytyi kaksi harvinaiseen *M. testacea*-lajiin kuuluvaa yksilöä. Kyseiset yksilöt on talletettu Helsingin Korkeasaaresta 6.10.1964 ja 16.6.1965, (Stockmann leg.). Tämä laji on aikaisemmin tavattu kolmella paikalla maassamme: *Ab*: Turku, Turun yliopiston kasvitieteellisen puutarhan kompostista (Lahtinen 1945), *N*: Helsinki, Pakila (Kangas 1985) sekä *Ta*: Riihimäki (Rutanen 1995).

Edellä mainitun hyvinkääläisen heinäkompostin *Monotoma*-lajistoon osoittautui kuuluvan myös *M. testacea*, jonka yksilöitä löysin 29.10. ja 8.11.2002 otetuista seulosnäytteistä yhteensä 7 yksilöä.

Kiitokset: Kiitän Olof Biströmiä ja Jyrki Muonaa Luonnontieteellisen keskusmuseon aineiston sekä Tom Clayhillsiä oman kokoelmansa yksilöitten lainaamisesta käyttööni.

Kirjallisuus

- Hansen, M., Pedersen, J. & Pritzl, G. 2000: Fund af biller i Danmark, 1999. — Entomol. Meddr. 68: 85-110.
- Kangas, E. 1985: Kaksi Suomelle uutta kovakuoriaista Helsingistä. — Notulae Entomol. 65: 164.
- Lahtinen, E. 1945: Turun eläin- ja kasvitieteellisen seuran tiedonantoja [*Monotoma testacea*]. — Ann. Entomol. Fenn. 11: 244.
- Rutanen, I. 1995: Short reports [*Monotoma testacea*]. — Entomol. Fennica. 6: 1-3.
- Vorst, O. 1999: *Monotoma quadricollis* Aubé, an overlooked species (Coleoptera, Monotomidae). — Kol. Rundschau 69: 153-156.